

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Geheel
herzien
GRATIS ebook

Editie basisonderwijs

Ouder- betrokkenheid 3.0[©]

Een manier van kijken én vier basisvormen
om effectief samen te werken met ouders.

Peter de Vries

Met een voorwoord van Berthold Gunster, bekend van Omdenken

Colofon

Auteur:

Peter de Vries

Redactie:

Karin van Breugel

Eindredactie:

Marianne van der Werff

Vormgeving:

Digitale Klerken

Met dank aan openbare
basisschool Atlantis
Amersfoort en het
Wellantcollege Alphen
aan de Rijn.

© Mei 2017, CPS

Onderwijsontwikkeling
en advies, Amersfoort

Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag
worden vervoelvoudigd,
opgeslagen in een geauto-
matiseerd gegevensbestand
of openbaar gemaakt in enige
vorm, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën
of op enige ander manier,
zonder voorafgaande schrift-
elijke toestemming van CPS.

Inhoud

Voorwoord Berthold Gunster: aan de oren.....	4
Inleiding.....	6
1 De term ouderbetrokkenheid	8
2 Wat is Ouderbetrokkenheid 3.0	10
3 De basis onder ouderbetrokkenheid 3.0	15
4 Vier basisvormen van Ouderbetrokkenheid 3.0	18
5 De tien criteria van Ouderbetrokkenheid 3.0.....	22
Kortom.....	25
Literatuurlijst.....	27

Noot voor de lezer

Waar we in dit e-book over leerkrachten spreken, bedoelen we uiteraard ook andere teamleden, zoals bouwcoördinatoren en ib'ers. Ouderbetrokkenheid 3.0® is een geregistreerde term.

Deel dit ebook:

Ouderbetrokkenheid 3.0

**We zijn
gelijkwaardig**

**We
zijn samen
verantwoordelijk**

**We
voelen ons
verantwoordelijk
voor
elkaar**

Voorwoord

Aan de oren

Wat herinner ik me uit mijn jeugd van 'ouderbetrokkenheid'? Als ik mezelf die vraag stel, schiet ik meteen in de lach. Mijn ouders en de school, dat waren nou niet bepaald werelden die bruisend samenwerkten aan het creëren van niet te vermijden win-winsituaties. Integendeel.

Zo herinner ik me dat ik in de vierde klas van de lagere school zat en op een dag thuiskwam met rode plekken bij mijn oren. Na enig doorvragen kwamen mij ouders erachter dat de leraar mij regelmatig aan de oren trok. Mijn vader spoedde zich daarop naar school en sprak de desbetreffende leraar dreigend toe. 'Als je mijn zoon nog een keer aan zijn oren trekt, flikker ik zo je racefietsje door je voorruit naar binnen, heb je dat begrepen?!' Zoals je merkt, had mijn vader niet echt bewondering voor de wijze van fietsen van mijn leraar. Het aan de oren trekken hield overigens meteen op.

Een andere situatie die ik me herinner, is een tienminutengesprekje op de middelbare school. Mijn ouders kwamen onthutst terug. Of 'onthutst', dat klopt niet helemaal. Iets preciezer gezegd: mijn moeder was onthutst, mijn vader trots. Wat was er gebeurd? Nadat mijn ouders zich aan de leraar biologie hadden voorgesteld, was het eerste wat hij uitriep: 'Bent u de ouders van Berthold?'

Die jongen is een nagel aan mijn doodskist!’ Mijn moeder was, zoals gezegd, geshockt (wat voor ergs had ik dan wel niet gedaan?), maar mijn vader vond het geweldig. Als een leraar je een nagel aan zijn doodskist noemt, dan kan dat niet anders dan een teken van gezond verzet zijn. Mijn vader zou pas geshockt zijn als mijn leraar mij als aardig, coöperatief of leergierig had omschreven. Het gesprek daarna liep uiteraard voor geen meter, maar ook het gesprek naderhand tussen mijn ouders onderling klikte niet. Ze zaten op een totaal andere lijn als het gaat om de opvoeding. Met de leraar heb ik overigens nooit meer last gehad. Sterker nog, de man is jaren later van school verwijderd omdat hij consequent kinderen de stuipen op het lijf joeg. En ik hoef de lezers van dit boekje niet te vertellen hoe bont je het gemaakt moet hebben om als leraar je rechtsbescherming om zeep te helpen.

Waren mijn ervaringen als ouder met de scholen van mijn kinderen - samen met mijn partner heb ik drie jongens mogen grootbrengen, inmiddels zijn ze 29, 27 en 22 - anders dan mijn ervaringen destijds als kind? Niet echt. De betrokkenheid ging niet verder dan het eenzijdig informeren. Meestal van de school naar de ouders, soms ging er wat informatie terug, maar daar bleef het bij.

Is dat een gemiste kans? Moeten ouders meer bij de school betrokken worden en de school, omgekeerd, bij de opvoeding? Wat mij betreft is deze vraag een open deur. Als er iets is wat ouders aan het hart gaat, dan is het wel ‘t welzijn van hun kinderen. Kinderen zijn ons alles. Tegelijkertijd brengen kinderen het grootste deel van hun jeugd door op school. Als er iets is wat scholen aan het hart gaat, dan is het wel ‘t welzijn van hun leerlingen. Het is tragisch om te zien dat twee partijen - de ouders en de school - zo vaak als kempfanen tegenover elkaar staan, terwijl hun doelstelling zo identiek is: het grootbrengen van een volgende generatie verstandige, intelligente, eigenwijze kinderen.

Door als ouders en school consequent anders te gaan denken - elkaar niet als vijand, maar als bondgenoot te zien - en door de moed en bereidheid op te brengen om alle bestaande, traditionele vormen van ouderbetrokkenheid radicaal te durven herzien, kunnen we een positieve bijdrage leveren aan het mooiste project dat er bestaat op aarde, het grootbrengen van onze kinderen. Ik ben ervan overtuigd dat dit boekje wat dat betreft het perfecte, meest inspirerende vertrekpunt vormt. Are you ready for the ride?

Berthold Gunster

Grondlegger van het begrip ‘omdenken’
en auteur van een flink aantal bestsellers.

Inleiding

Stel dat we vandaag een school beginnen en ouders vertrouwen hun kinderen aan ons toe. Hoe zouden we een goede samenwerking met elke ouder dan vormgeven als we geen geschiedenis hadden van ooit bedachte 10-minutengesprekken, informatieavonden, themabijeenkomsten en andere vooral eenzijdig gerichte gespreksmomenten? Wat zou nú logisch zijn?

Het is een vraag die me al langer bezighoudt. Toen ik in november 2012 een aantal scholen op Curaçao begeleidde om nog beter samen te werken met ouders, werd ik geïnterviewd door Mariano Luis Heyden van radio Curom. Al pratend over het thema ouderbetrokkenheid zei deze journalist: "Wat jij Ouderbetrokkenheid 3.0 noemt, gaat niet over veel geld of lange invoeringstrajecten maar om anders kijken naar de samenwerking tussen school en ouders." Die uitspraak bleef me bezighouden. Was het zo simpel?

Ik realiseerde me ook dat 'anders naar de samenwerking kijken' toch een aardige cultuurverandering van ons vraagt. Het leidde ertoe dat ik het idee Ouderbetrokkenheid 3.0 uitwerkte tot een concept. Dit concept stimuleert leraren en ouders om anders naar hun samenwerking te kijken, zodat die grote meerwaarde krijgt. Afgelopen jaren hebben we het concept samen met scholen verder uitgewerkt en verfijnt tot vier basisvormen. In dit e-book vertel ik u daar graag meer gedetailleerd over.

Het concept Ouderbetrokkenheid 3.0

Ouderbetrokkenheid 3.0 is geen kant-en-klaar recept. Het is vooral een manier van kijken die helpt om reacties van elkaar - ouders en leerkrachten - te begrijpen en om een samenwerking op te bouwen die effectief is. Het concept helpt ook om de soms weerbarstige miscommunicatie tussen school en ouders te kunnen verklaren.

Deze miscommunicatie heeft vaak alles te maken met beelden over en weer: ouders zijn lastig, leerkrachten luisteren niet en gaan hun eigen gang. Dit soort beelden beïnvloeden de manier waarop we communiceren en staan effectieve samenwerking in de weg. De leerling wordt er de dupe van. Dat is de werkelijke passie onder Ouderbetrokkenheid 3.0: elke leerling heeft recht op een goede samenwerking tussen school en ouders!

Ouderbetrokkenheid 3.0 gaat niet om nieuwe dingen, maar om de terugkeer naar een goede, logische, praktische, efficiënte en effectieve manier van samenwerken waar leerlingen beter van worden. En dat betekent afscheid nemen van 10-minutengesprekken en andere ingesleten patronen, die soms veel druk en irritatie veroorzaken. Maar ook dat we nadenken over het nut en de organisatie van bijvoorbeeld thema-avonden waar weinig animo voor is.

Het is vooral een manier van denken en bejegenen. Een mindshift waardoor elke leerling tot zijn recht komt. Met als basis die mindshift, zijn de vier basisvormen die in dit e-book zijn uitgewerkt zeer effectief. Dat bewijst de praktijk bij scholen die deze cultuurverandering hebben doorgevoerd.

Veel leesplezier!

Peter de Vries

De term ouderbetrokkenheid

De term ouderbetrokkenheid roept vaak heel verschillende beelden op. Daarom is het goed om hier even bij stil te staan en helder te maken wat wij ermee bedoelen.

Ouderbetrokkenheid

We spreken over effectieve ouderbetrokkenheid als er sprake is van een niet-vrijblijvende samenwerking tussen school en ouders. School en ouders hebben verschillende rollen in de samenwerking die wordt gekenmerkt door gelijkwaardigheid. De samenwerking richt zich op de schoolontwikkeling van het kind. School en ouders zijn beide verantwoordelijk voor deze samenwerking en geven deze actief vorm in het belang van het kind.

Onderzoeken hebben laten zien dat leerlingen zich beter ontwikkelen en betere resultaten halen als ouderbetrokkenheid op de juiste manier wordt ingevuld.

Drie dingen staan voor ons vast:

1. Elke ouder is betrokken, maar niet elke ouder weet hoe hij dat het beste doet. Ook elke leraar is betrokken maar niet elke leraar weet hoe hij ouders goed betreft.
2. De school moet ouders in staat stellen om ouderbetrokkenheid te kunnen tonen.
3. Met bijna alle ouders is effectieve ouderbetrokkenheid mogelijk, als er maar een vorm wordt gekozen die is afgestemd op de individuele ouders en hun kind.

Ouderparticipatie

Ouderbetrokkenheid is dus iets anders dan het vrijwilligerswerk dat ouders op school doen (bijvoorbeeld 'luizenmoeders' en 'klusvaders'). Dat noemen we ouderparticipatie. Heel waardevol, maar het heeft geen aantoonbare invloed op de schoolontwikkeling van kinderen.

Andere termen

Er wordt ook weleens gesproken over ouders als klanten of ouders als educatieve partners. Ik zal uitleggen waarom wij deze termen bewust niet gebruiken. Ouders als klanten veronderstelt een consumentenpositie. Het roept beelden op als 'de klant is koning' en het suggereert dat scholen alles in het werk moeten stellen om het ouders vooral naar de zin te maken.

Wanneer we ouders 'educatieve partners' noemen, impliceert dit dat de school centraal staat.

De ouders zijn partner van de schóól. De term geeft veel leraren het gevoel dat zij altijd moeten proberen om met ouders op één lijn te komen in hun denken. Dat kan niet. Leerkrachten en ouders hebben nu eenmaal soms een ander beeld. Als we ouders gewoon ouders noemen, doen we recht aan hun specifieke rol en al hun emoties en verwachtingen ten aanzien van hun kind.

Wat is ouderbetrokkenheid 3.0?

De prachtige maar soms complexe relationele werkelijkheid tussen school en ouders geven we in drie vereenvoudigde concepten weer om hierover makkelijker het gesprek met elkaar te kunnen voeren.

Ouderbetrokkenheid 1.0

De school zendt informatie naar de ouders. Het gaat om eenzijdige communicatie: de school bepaalt het moment, de vorm en de inhoud.

Ouderbetrokkenheid 2.0

De school zendt informatie naar de ouders en de ouders kunnen informatie terugzenden. De informatie is een verzameling van tweezijdig zenden, zonder dat er sprake is van samenwerking. Hierdoor is er niet altijd sprake van werkelijk contact.

Ouderbetrokkenheid 3.0

De school en de ouders delen en zoeken samen naar nieuwe informatie met een doel voor ogen dat voor beide helder is: de ontwikkeling van het kind. Bij Ouderbetrokkenheid 3.0 gaat het dus niet alleen om (elkaar) informeren maar om samenwerken.

Waarom is 3.0 nodig?

Inmiddels voelt iedereen wel aan dat Ouderbetrokkenheid 1.0 en 2.0 niet (meer) werkt. Daar kunnen we verschillende oorzaken voor aanwijzen.

Mensen, en dus ook ouders 😊, zijn nu eenmaal mondiger geworden

De onbetwiste status die bepaalde beroepen, zoals leerkracht, vroeger hadden bestaat niet meer. Online is ontzettend veel kennis te vinden. Leerkrachten die doen alsof zij het alleenrecht op onderwijskundige kennis hebben, kunnen een felle reactie verwachten van ouders, die soms veel tijd steken in het opzoeken van informatie over specifieke problemen van hun kind. Die tijd kan een leerkracht met wel 30 leerlingen daar nooit in steken. De uniciteit van de leerkracht bestaat in het leiden van het leerproces en het vertalen van de nieuwste kennis naar de dagelijkse schoolpraktijk.

Iedere dag komt een stortvloed aan informatie op ons af

Een overvolle mailbox of agenda is voor velen de realiteit van alledag. De nieuwsbrief van school wordt daardoor niet altijd opgemerkt. Kijk maar eens naar het aantal kinderen dat op een studiedag gewoon naar school wordt gebracht, ondanks meerdere berichten daarover in de nieuwsbrief. Daar komt nog bij dat niet alle ouders de Nederlandse taal voldoende beheersen om de schriftelijke informatie van school goed te begrijpen.

Op de gemiddelde thema-avond komen weinig ouders af

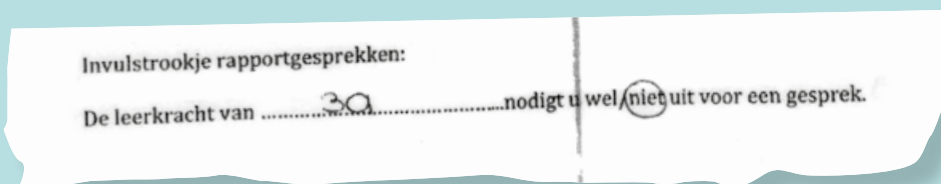
Wellicht heeft dat ermee te maken dat ouders die informatie ook elders kunnen vinden of dat het tijdstip of de tijdsinvestering een probleem is. Het is soms ook de vraag of het geven van informatie per se gekoppeld moet zijn aan een fysieke ontmoeting. Toch lijken ouders wel behoefte te hebben aan ontmoeting. We komen hier in hoofdstuk 4 op terug.

Voorbeeld Ouderbetrokkenheid 1.0

Een basisschool schrijft in haar brief over de 10-minutengesprekken:

Wilt u op aangeven of u een gesprek wilt met de leerkracht. Tevens kunt onderaan de brief zien of de leerkracht u uitnodigt voor een gesprek.

Onderaan het briefje staat:

Oudertevredenheidsonderzoeken

Als we het hebben over communicatie met ouders kan een opmerking over oudertevredenheidsonderzoeken niet ontbreken. Vrijwel elke school in Nederland neemt oudertevredenheidsonderzoeken af om de mening van ouders over de kwaliteit van de school te meten. Het is echter nog maar de vraag of er een lineair verband is tussen de schoolkwaliteit en de oudertevredenheid. Scholen worden vaak onder druk gezet door bestuurders omdat ze een paar decimalen lager scoren dan collega-scholen binnen hetzelfde bestuur. Vervolgens zetten schoolleiders hun medewerkers onder druk om toch maar vooral de ouders tevreden te houden. Op deze manier worden ouders in de positie van consument geplaatst.

Ouders laten zich bij de beoordeling van de school veelal leiden door emoties over hun kind. Zeker als zij het idee hebben dat hun kind pas gelukkig en tevreden is wanneer alles voor de wind gaat en hoge scores haalt. Als tevredenheidsscores en -reacties anoniem worden ingevuld ontstaat er geen enkele dialoog over de kwaliteit. Scholen worden monddood gemaakt door het soms kleine percentage ontevreden ouders dat venijnige opmerkingen plaatst. Een kwalitatief onderzoek door middel van evaluatiedialogen met at random gekozen ouders zou een beter alternatief kunnen zijn.

Voorbeeld Ouderbetrokkenheid 2.0

Een vader stuurt de volgende mail aan een leerkracht in groep 7. Hij is het niet eens met het cijfer dat zijn zoon kreeg voor een werkstuk. Omwille van de privacy zijn de namen en enkele details aangepast.

Beste Vincent,

Ik ben geschrokken van het cijfer dat je Sem hebt gegeven voor zijn werkstuk geschiedenis. Hij heeft daar keihard voor gewerkt en ik denk dat het goed is dat je ook zijn inspanningen beloont. Je hebt hem een 6,8 gegeven, maar als ik kijk hoe je dit hebt beoordeeld dan sla je volgens mij af en toe flink de plank mis. Zijn schrijfstijl heb je beoordeeld alsof het een leerling uit het voortgezet onderwijs is. Daar kan best nog 0,5 punten bij. Ook geef je aan dat hij de bronnen niet goed heeft vermeld. Ja het klopt, het is inderdaad niet volgens APA-normen, maar is dat in groep 7 al de bedoeling? Zo lijkt het wel. Nou ja, zo kan ik nog wel even doorgaan. Ik wil graag dat je zijn cijfer aanpast en ook echt kijkt naar zijn inspanningen voor dit werkstuk. Ik denk dat hij dan zeker op een 8,2 uit zal komen als ikzelf hier en daar doorreken. Wil je dat aanpassen? Het cijfer telt immers mee voor de schoolverwijzing volgend jaar.

Met vriendelijke groet, Arthur Odijk

Ouderbetrokkenheid 3.0

Ouderbetrokkenheid 3.0 is het antwoord op de haperende 1.0- en 2.0-communicatie. Het gaat verder dan elkaar (over en weer) informeren. Bij Ouderbetrokkenheid 3.0 werken ouders en school samen. Zij geven de samenwerking vorm op basis van gelijkwaardigheid, een gezamenlijke verantwoordelijkheid en een verantwoordelijkheid voor elkaar. Dat vraagt om een mindshift die start vanuit de drie kernwaarden van Ouderbetrokkenheid 3.0.

De drie kernwaarden van Ouderbetrokkenheid 3.0:

1. We zijn gelijkwaardig
2. We zijn samen verantwoordelijk
3. We voelen ons verantwoordelijk voor elkaar

De officiële omschrijving van Ouderbetrokkenheid 3.0 is:

Ouders en leerkrachten werken voortdurend samen om het leren en de gezonde ontwikkeling van leerlingen te ondersteunen, zowel thuis als op school. Zij zoeken gezamenlijk naar nieuwe inzichten die bijdragen aan goed onderwijs en aan de ontplooiing van hun kind, de leerling.

En de leerlingen dan? Die maken toch in de eerste plaats onderdeel uit van die relationele werkelijkheid in het onderwijs? Natuurlijk, alleen focussen we hier op de samenwerking tussen school en ouders. Met de bedoeling dat leerlingen door deze samenwerking nog meer in hun kracht worden gezet en volwassen burgers worden die hun verantwoordelijkheid tijdens hun schoolperiode steeds meer zelf nemen. Ouders vervullen daarbij onder andere de rol van de pleitbezorger van hun kind. Zij komen voor hun kind op omdat zij hun kind het beste kennen en zich verdiepen in hun kind. Als ouders daartoe niet in staat zijn, kan de school dat stimuleren. Ook zijn ouders in zekere zin de pleitbezorgers van de andere leerlingen voor wie ze opkomen wanneer er bijvoorbeeld gepest worden in de klas. In die zin gaat ouderbetrokkenheid niet over ouders, maar over leerlingen!

Ouderbetrokkenheid 3.0 werkt!

Samenwerking tussen school en ouders is in het belang van het kind. Onderzoek laat zien dat leerlingen zich beter ontwikkelen en betere resultaten halen. Een veelzeggende greep uit de reacties van leerkrachten, leerlingen en ouders:

Een ouder over de praktijk van Ouderbetrokkenheid 3.0:

Sinds ik elke dag bij het ontbijt met mijn dochter een paar rekensommetjes doe, is ze van een D- naar een B-score gegaan.

Leerlingen over het nut van Ouderbetrokkenheid 3.0:

Nadat mijn ouders op school zijn geweest, gaat het beter met mij.

Het is goed dat mijn ouders op school komen. Zij kennen me het beste en kunnen uitleggen wat ik nodig heb.

Een leerkracht over de inzet van niet-traditionele communicatiekanalen:

Laten we een YouTube-filmpje van de instructie maken, zodat ouders dat thuis kunnen bekijken."

Een ouder over de meerwaarde van samenwerking:

Sinds mijn kind, de juf en ik regelmatig met z'n drietjes een gesprek hebben, gaat het beter met mijn kind. En ook met de juf, zij heeft meer handvatten."

Een ouder over de waardering voor samenwerking:

Doordat er meer contact is, snappen we elkaar beter. Wat moet een leerkracht eigenlijk veel kunnen.

Een leerkracht over de expertise van ouders:

De ouders geven mij handige tips waardoor ik het kind beter kan benaderen.

Een ouder over de kracht van samenwerking:

Toen de ib'er een opname van onze zoon in de klas had gemaakt, begrepen wij zijn gedrag pas goed. Daar zijn we toch wel van geschrokken."

De basis onder ouderbetrokkenheid 3.0

Ouderbetrokkenheid 3.0 gaat niet om nieuwe dingen, maar om de terugkeer naar een goede, logische, praktische, efficiënte en effectieve manier van samenwerken waar leerlingen beter van worden. Het helpt ons om opnieuw na te denken over soms ingeslopen patronen.

De vier basisvormen van Ouderbetrokkenheid 3.0 (die ik in hoofdstuk 4 toelicht) zijn gebaseerd op best practices van scholen, onze eigen professionele ervaring en internationaal onderzoek.

1. Best practices van scholen

Het horen en verzamelen van succesvolle ideeën op scholen vinden wij een van onze belangrijkste en mooiste taken als adviseur op het gebied van Ouderbetrokkenheid 3.0. Die ideeën geven we door aan andere scholen, soms door scholen met elkaar in contact te brengen. Het zijn interventies die scholen zelf bedenken, geen 'tekentafel-ideeën'. Zo is het ook met de vier basisvormen van Ouderbetrokkenheid 3.0 gegaan (zie hoofdstuk 4). Dat onderzoek vervolgens aantoont dat een interventie in veel meer situaties werkt, is natuurlijk mooi. Het bevestigt de goede ideeën die een school bedenkt.

2. Onze eigen professionele ervaring

Elke leerkracht past interventies toe die niet van tevoren onderzocht zijn. Dat past bij de professionaliteit van de docent en de complexe werkelijkheid van het onderwijs. (Zie ook het boek *Complexity in Education. From Horror to Passion*, Bakker & Montessori, 2016.) Dat geldt ook voor onderwijsadviseurs. Maar waar mogelijk onderzoeken we zaken of laten we dat doen. Zo toetsen we of hetgeen we in de praktijk zien breder inzetbaar is, in andere situaties. Daarom hechten we grote waarde aan samenwerking met universiteiten.

3. Inzichten uit onderzoek

We kunnen leren van alle kennis en interventies die bewezen werken en contextonafhankelijk zijn. Ik noem er twee in het bijzonder.

Internationaal onderzoek

Een belangrijke theoretische pijler onder Ouderbetrokkenheid 3.0 is de zelfdeterminatietheorie (Deci & Ryan, 1985). Deze theorie is naar de Nederlandse onderwijssituatie vertaald door Luc Stevens. Hij maakt in het boek *Zin in school* (2004) duidelijk dat de motivatie toeneemt wanneer er een leeromgeving wordt gecreëerd die recht doet aan de drie psychologische basisbehoeften:

- autonomie (vaak opgevat als keuzevrijheid)
- relatie (ook wel verbondenheid genoemd, vaak opgevat als het uiten van waardering voor de leerling)
- competentie (vaak opgevat als structuur waarbij er heldere doelen en verwachtingen worden gesteld aan leerlingen waardoor zij beter in staat zijn een leeractiviteit uit te voeren).

De basisbehoeften gelden voor leerkrachten, leerlingen én ouders, maar ieder zal het anders invullen. Neem nu leerkrachten. Zij willen dolgraag goede leerkrachten zijn, competent voor hun werk. Het is voor hen vaak bijzonder frustrerend om steeds meer schriftelijk te moeten verantwoorden. Alsof we onvoldoende vertrouwen op hun professionaliteit. Ook hechten leerkrachten waarde aan hun autonomie. Zij zijn professionals met een passie: een groep leerlingen begeleiden in hun ontwikkeling. En ten slotte zijn de meeste leerkrachten sociaal ingesteld. Ze hechten aan relaties en kozen daarom voor het onderwijs.

Of ouders. Ze willen graag autonoom zijn in hun opvoeding en het gevoel hebben dat ze goed kunnen opvoeden zonder opvoedingsondersteuning. Ze willen graag dat het goed gaat met hun kind, ook op school, als gevolg van het feit dat ze competente opvoeders zijn. Ten slotte willen ze graag - met erkenning voor hun autonomie, hun eigen wijze van werken - deel uitmaken van de schoolgemeenschap en op hun eigen manier relaties opbouwen op school. Zij willen verbondenheid ervaren, niet alleen met de leerkrachten van hun kind, maar ook met de klasgenoten van hun kind en met andere ouders.

Wanneer we denken en handelen vanuit de zelfdeterminatietheorie om ouders te motiveren, zou het weleens kunnen zijn dat we afstappen van 10-minutengesprekken en informatieavonden. In hoofdstuk 4 ga ik daarom verder in op de vier verschillende basisvormen van Ouderbetrokkenheid 3.0.

Wereldwijd gebruikte standaard

Wereldwijd wordt gewerkt met zes standaarden, die de Amerikaanse hoogleraar Dr. Joyce Epstein baseert op wetenschappelijk onderzoek. De standaarden zijn bruikbaar om de samenwerking met ouders te 'meten'. In overleg met de Parent Teacher Association (PTA) vertaalde CPS deze standaarden naar tien criteria. De tien criteria bieden scholen houvast om een samenwerking met ouders te ontwikkelen op basis van de drie kernwaarden van Ouderbetrokkenheid 3.0. Naast deze tien criteria helpen de vier concrete basisvormen van Ouderbetrokkenheid 3.0 om in die samenwerking een beroep te doen op de autonomie, relatie en competentie. Niet alleen van de leerkracht, maar vooral ook van de ouders. In hoofdstuk 5 werk ik deze criteria verder uit.

Vier basisvormen van Ouderbetrokkenheid 3.0

Ouderbetrokkenheid 3.0 is vooral een manier van denken en bejegenen. Het doet een beroep op ons voor het maken van een mindshift. Dat kan best lastig zijn. Maar als leraren vanuit de 3.0 kernwaarden samenwerken met ouders, dan zijn deze vier basisvormen zeer effectief.

1. Het jaarlijkse startgesprek
2. Een communicatieplan op maat
3. Nieuwjaarsreceptie na de zomer
4. Buddy's

Elke vorm wordt hierna toegelicht. De vormen 1 en 2 zijn echt noodzakelijk. Als wordt afgezien van het jaarlijkse startgesprek en het communicatieplan op maat, levert dat per saldo alleen maar extra werkdruk op. De vormen 3 en 4 zijn facultatief; hier kan de school in groeien. Het ultieme resultaat van de inzet van deze vormen: de leerkracht komt meer in zijn kracht, de ouder voelt zich betrokken en de leerling ontwikkelt zich beter.

Basisvorm 1: Het jaarlijkse startgesprek

Start elk schooljaar met een individueel gesprek met elke ouder, in plaats van met een collectieve startbijeenkomst. Hierdoor wordt de relatie met ouders vanaf het begin van het jaar (opnieuw) versterkt en ontstaat er samenwerking met elke ouder.

Maak van het startgesprek vooral geen ingewikkelde zaak. Soms gaat het om kennismaken, soms om het vaststellen van een gezamenlijke ambitie ('wat willen we dit jaar bereiken?') of het vergroten van het vertrouwen. Zo is het dus bijvoorbeeld geen enkel probleem als een vader het grootste deel van het gesprek over zijn reizen als vrachtwagenchauffeur vertelt. Als dit de vertrouwensband ten goede komt, is dat in het belang van het kind.

Ook als de leerkracht voor de tweede keer dezelfde groep heeft, is het startgesprek essentieel. Dan kan het bijvoorbeeld gaan om vragen als: staan onze neuzen dezelfde kant op, zijn er nog nieuwe ontwikkelingen, wat willen we dit jaar bereiken?

Het startgesprek

- is door zijn aard niet vervangbaar door een informatieavond,
- is praten in vredestijd,
- mag worden verplicht vanuit de vanzelfsprekende overtuiging dat het goed is voor elk kind,
- duurt een minuut of twintig,
- vindt plaats in de eerste twee à drie weken van het schooljaar of aan het eind van de zomervakantie. Sommige scholen plannen aan het begin van het jaar een studiedag en gebruiken die om alle startgesprekken te voeren. Ook zijn er scholen waar in de eerste schoolweek alle lessen om 12.30 uur stoppen, zodat er 's middags tijd is voor de startgesprekken.
- is een tijdsinvestering die zich met basisvorm 2 meestal weer terugverdient, afhankelijk van de tijd die wordt gefaciliteerd door de schoolleiding en of de gesprekken op school plaatsvinden.

Bij een startgesprek is ook het kind zelf aanwezig, ongeacht zijn leeftijd. Het is belangrijk om de leerling uit te nodigen met zijn ouders. In die volgorde.

Voer een gelijkwaardig gesprek: wat heeft het kind van wie nodig? Focus daarbij op de kwaliteiten van de leerling en hoe ouders en leerkracht kunnen helpen die tot bloei te laten komen. Bespreek in het startgesprek het communicatieplan op maat (zie vorm 2) en peil welke behoefte er is aan gesprekken zonder het kind en collectieve informatiemomenten (en het gewenste moment daarvoor).

Basisvorm 2: Het communicatieplan op maat

Elk kind heeft iets anders nodig en ook ouders verschillen. Door samen met ouders afspraken te maken wordt recht gedaan aan ieders autonomie en worden afspraken minder vrijblijvend. Met elke ouder maak je afspraken hoe je het komende jaar communiceert, ga uit van de vraag wat goed is voor de ontwikkeling van het kind. Kom los van ingesleten, vertrouwde en overzichtelijke vormen, zoals het 10-minutengesprek.

De gemaakte afspraken leg je samen vast in het communicatieplan op maat. Als je het goed organiseert, haal je met deze individuele plannen de tijdsinvestering van de startgesprekken er weer uit. Je wint tijd die je anders kwijt zou zijn met de informatieavonden en de standaard 10-minutengesprekken.

Voorbeelden van communicatie op maat:

- bezoek op school ('s avonds of overdag)
- bellen
- Skype
- mail
- WhatsApp
- huisbezoek

Cruciaal is dat je als leerkracht of school niet zelf de contactmomenten bedenkt, maar sámen met de ouders en de leerling, passend bij de ontwikkeling en de leeftijd van de leerling. Bedenk dat ouders soms ook aan nieuwe vormen moeten wennen.

Ja maar...

- Ouders willen heel veel aandacht of alles juist aan de school overlaten. Vertrouw op je capaciteit om een professioneel en volwassen gesprek te voeren waarbij je grenzen aan kunt geven (wat te weinig of te veel is) en vanuit het belang van hun kind redeneert.
- "Ik wil bij iedereen op huisbezoek, dat levert me veel informatie op", aldus een leerkracht. Het antwoord van de moeder: "Dat kan wel zo zijn, maar dan wil ik ook bij jullie op huisbezoek. Dat levert me ook veel informatie op voor mijn kind." Zet huisbezoeken alleen in als je sámen met de ouders vaststelt waarom dit een goede interventie voor hun kind is. Het kan als bedreigend worden ervaren en het kost ook nog eens een hoop tijd.

Voorbeelden van afspraken in een communicatieplan op maat

1. Met de ouders van Marinka worden tijdens het startgesprek de volgende afspraken gemaakt:
 - In de week na het eerste en tweede rapport neemt de leerkracht telefonisch contact op met de ouders om te bespreken of er nog bijzonderheden zijn. Iedereen noteert dit in zijn agenda.
 - Begin juni is er een korte evaluatiebijeenkomst met Marinka, de leerkracht en de ouders om te kijken of de gestelde doelen zijn behaald.
2. Voor Bas Jan is het slim dat er een gesprek tussen de leerkracht en zijn ouders plaatsvindt, zonder Bas Jan. Deze afspraak wordt meteen gemaakt. De ouders leggen Bas Jan uit waarom ze dit prettig vinden.

Basisvorm 3: Nieuwjaarsreceptie na de zomer

Ouders willen graag weten bij wie hun kind speelt en naar een verjaardag gaat. Het is belangrijk dat ouders elkaar binnen een groep of klas kennen en zich verantwoordelijk voelen voor elkaars kinderen. Ze krijgen begrip voor medeleerlingen als zij het verhaal achter een leerling horen over wie hun kind thuis regelmatig vertelt. Leerlingen hebben ouders nodig die hun goed kunnen coachen in de omgang met medeleerlingen.

Een goede manier om informeel contact te bevorderen, is een korte receptie voor/met leerlingen en hun ouders, aan het begin van het schooljaar. Organiseer dit per groep en trek er hooguit een uur voor uit. Gewoon een drankje en een hapje... meer niet.

Basisvorm 4: Buddy's

Zoals leerkrachten en leerlingen steun aan elkaar kunnen hebben, hebben sommige ouders daar ook behoefte aan. Koppel daarom ouders aan elkaar die iets voor elkaar kunnen betekenen. Ouders voelen zich op deze manier competentier om hun rol goed te vervullen.

Voorbeelden buddy's

- Een moeder heeft pas ontdekt dat haar kind forse dyslexieproblemen heeft. De school voorziet haar van allerlei informatie, maar het enige wat zij nodig heeft is een ouder met ervaring die haar op weg helpt en begrijpt.
- Een ouder beheerst de Nederlandse taal nog niet. Koppel deze ouder zolang aan een ouder die beide talen beheerst.
- Ouders melden hun eerste kind aan maar vinden het allemaal nogal spannend. Breng hen in contact met een ervaren ouder.

Bedenk hiervoor vooral geen ingewikkelde organisatiestructuren, maar wees alert en maak logische verbindingen tussen ouders die hiervoor open staan. Een buddy is dus niet hetzelfde als een klassenouder. Klassenouders regelen vooral organisatorische zaken, buddy's zijn klasoverstijgende ouders die elkaar steunen.

Tip

Organiseer in een van de eerste weken na de zomervakantie een startweek voor leerlingen, hun ouders en leraren. Ontmoeting staat in deze week centraal. Alle startgesprekken en de nieuwjaarsreceptie van elke groep vinden in deze week plaats.

De tien criteria van Ouderbetrokkenheid 3.0

Wereldwijd wordt gewerkt met zes standaarden om de samenwerking met ouders te 'meten'. Deze standaarden zijn ontwikkeld door Joyce Epstein, zie ook hoofdstuk 3. In overleg met de Parent Teacher Association (www.pta.org) vertaalde CPS deze standaarden naar tien Nederlandse criteria. De tien criteria zijn zowel hoge eisen als open deuren, het draait uiteindelijk allemaal om de invulling die de school er zelf aan geeft.

Scholen die met de basisvormen van Ouderbetrokkenheid 3.0 werken, geven daarmee invulling aan een belangrijk deel van de tien criteria. Scholen die zich op dit thema nog verder willen ontwikkelen, kunnen extra activiteiten inzetten om aan alle tien criteria te voldoen. Zo'n traject kan desgewenst worden afgesloten met een officiële certificering als Ouderbetrokkenheid 3.0-school, waarmee de school zich actief naar buiten toe kan profileren.

Op deze school werken ouders en leraren samen aan het beste voor iedere leerling

Criterion 1

De school heeft met ouders een heldere visie op samenwerking geformuleerd. Uit alle informatie van de school aan ouders blijkt hoe belangrijk de school het samenwerken met ouders vindt. Ook in het gedrag van de medewerkers van de school is de visie op ouderbetrokkenheid zichtbaar.

Criterion 2

De school laat zien dat leraren, leerlingen en ouders actief betrokken worden bij het schoolbeleid. Bijvoorbeeld door middel van panelgesprekken met ouders, een leerlingenraad of een brainstorm tussen leraren, leerlingen en hun ouders over een bepaald beleidsthema. Leraren, leerlingen en ouders weten wat er met hun inbreng gebeurt.

Criterion 3

Op school is aan alles te merken dat leraren, leerlingen en ouders welkom zijn op school.

Criterion 4

Ouders en leraren werken voortdurend samen om het leren en een gezonde ontwikkeling van leerlingen te ondersteunen, zowel thuis als op school.

Criterion 5

Gesprekken tussen leraren, leerlingen en ouders worden vanuit gelijkwaardigheid gevoerd. Iedereen heeft zijn eigen actieve inbreng. Leerlingen zijn zoveel mogelijk bij alle gesprekken aanwezig. De plaatsen waar gesprekken worden gevoerd zijn voor iedereen comfortabel en gelijkwaardig en er is voldoende tijd voor alle deelnemers.

Criterion 6

Leraren, leerlingen en ouders voelen zich verantwoordelijk voor elkaar en zijn daarop aanspreekbaar. Zo wordt er respectvol over elkaar gesproken, zowel binnen als buiten de school. Voor leraren, leerlingen en ouders die buiten de groep dreigen te vallen voelt iedereen zich verantwoordelijk.

Criterion 7

Het leerlingendossier is toegankelijk voor leraren en ouders. Ouders worden uitgenodigd informatie toe te voegen.

Criterion 8

De school laat zien open te staan voor verbeteruggesties en gaat op een transparante manier om met klachten. Iedereen kan zien welke (officieel) gemelde klachten er zijn en wat er met deze klachten gebeurt. Natuurlijk worden privacyregels hierbij in acht genomen.

Criterion 9

Ouders zijn aanwezig bij de startgesprekken en op de andere samen afgesproken contact-momenten. Daarbij is helder voor school en ouders wanneer aanwezigheid verwacht wordt en waarom.

Criterion 10

Wetten en schoolregels worden door de school actief en helder duidelijk gemaakt en door iedereen nageleefd (zoals leerplicht, ouderbijdrage en omgangsregels). De school heeft het basisarrangement van de inspectie.

Handig om te weten

- Meer over de criteria en concrete tips zijn te lezen in het [Handboek Ouderbetrokkenheid 3.0](#) (verkrijgbaar in de webshop van CPS).
- Op www.cps.nl/ouderbetrokkenheid30 kunt u terecht voor een overzicht van scholen in Nederland met het keurmerk.

Eigenlijk is het concept Ouderbetrokkenheid 3.0 van CPS heel eenvoudig: het is niks anders dan een manier van denken om terug te gaan naar de bedoeling van een goede samenwerking tussen school en ouders: met elke ouder een persoonlijk, goed contact en heldere individuele afspraken op basis van de behoefte van elke leerling. Daar heeft elke leerling recht op.

Eventuele collectieve activiteiten met groepen ouders zijn dienstbaar aan deze individuele samenwerkingen. Daarbij moet elke school zich afvragen welke collectieve momenten noodzakelijk zijn - dat is uit te leggen aan ouders - en welke gebaseerd zijn op een traditie die niet meer werkt in deze tijd.

Daarbij zijn we scherp op de effecten op de werkdruk van leerkrachten. Als de principes van Ouderbetrokkenheid 3.0 consequent worden toegepast neemt de werkdruk af, melden veel leerkrachten. In de komende jaren willen we wetenschappelijk onderzoeken of dit verband daadwerkelijk te vinden is.

Maar hoe moet je als school beginnen met Ouderbetrokkenheid 3.0? Dit hoeft niet ingewikkeld te zijn. U kunt bijvoorbeeld de volgende stappen volgen:

1. Laat het een proces zijn van ouders én leerkrachten. Bedenk als school dus niet dingen vóór ouders maar mét ouders. En betrek zoveel mogelijk de leerlingen hierbij.
2. Laat per criterium zien wat de school doet om dit te bereiken, ontwerp samen met ouders hiervoor acties en activiteiten. Betrek zo mogelijk leerlingen hierbij. Sommige scholen roepen bijvoorbeeld een denktank Ouderbetrokkenheid 3.0 in het leven.

Deel dit ebook:

3. Voer Ouderbetrokkenheid 3.0 niet halfslachtig in. Bijvoorbeeld: de school voert het startgesprek wel in, maar handhaaft de rest van de bestaande gesprekscyclus. Daarmee wordt de tijdsinvestering te groot en wordt er waarschijnlijk niet efficiënt gewerkt.

CPS helpt u graag verder

Wilt u hier graag wat ondersteuning bij hebben? Dat doen we graag. Dat kan op het hele traject, maar ook bij onderdelen daarvan.

Bijvoorbeeld

- lezing van Peter de Vries
- invoeren van de basisvormen
- samenwerkingsdag (energizer voor cultuurverandering)
- hoe 3.0 is uw school?
- behalen van het keurmerk
- gratis 60-minutengesprek
- etc.

www.cps.nl/ouderbetrokkenheid30

Trainingen

- Omgaan met ouders - Ouderbetrokkenheid voor schoolleiders
- Beter samenwerken met ouders
- Goede gesprekken voeren met alle ouders

www.cps.nl/academie

**Vraag
vrijblijvend
het 60-minuten
gesprek aan**

Bruin, G. de, Van de Linden, J., Van de Vegt, A.L. & Van der Aa, R. (2012). *Monitor ouderbetrokkenheid in het po, vo en mbo. Tweede meting*. Rotterdam: Ecorey & Oberon.

Bakker, C. & Montessori, N.M. (2016). *Complexity in Education. From Horror to Passion*. Rotterdam/Boston/Taipei: Sense Publishers.

Bakker, J., Denessen, E., Dennissen, M. & Oolbekkink-Marchand, H. (2013). *Leraren en ouderbetrokkenheid: Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen*. Nijmegen: Radboud Universiteit.

Deci, E.L. & Ryan, R.M. (1985)., *Intrinsic Motivation and Self-determination in Human Behavior*. Berlijn: Springer Science+Business Media.

Epstein, J.L. & Associates (2009). *School, Family, and Community Partnerships. Your Handbook for Action*. California: Corwin Press.

Lusse, M. (2013). *Een kwestie van vertrouwen: Een ontwerpgericht onderzoek naar het verbeteren van het contact met ouders in het 'grootstedelijke' vmbo als bijdrage aan preventie van schooluitval*. Proefschrift. Rotterdam: Rotterdam University Press.

Stevens, L. (red.) (2004). *Zin in school*. Amersfoort: CPS.

Vries, P. de (2015). *Zet ouders in hun kracht*. Dordrecht: Instondo B.V.

Gebruikte websites

- <https://nl.wikipedia.org/wiki/Zelfbeschikkingstheorie>
- www.pta.org

Deel dit ebook:

Peter de Vries

Peter de Vries volgde de pabo en de hogere kaderopleiding pedagogiek. Hij was bijna tien jaar leerkracht in het basis- en speciaal basisonderwijs. Daarna werkte hij als locatiemanager op een orthopedagogisch dagcentrum voor kinderen met een verstandelijke en een lichamelijke beperking. Tegelijkertijd had hij zijn eigen praktijk als bemiddelaar tussen ouders en scholen. Sinds 2003 werkt De Vries als adviseur en trainer bij CPS Onderwijsontwikkeling en advies. Daarnaast doet hij promotieonderzoek over ouderbetrokkenheid bij Prof. Dr. Cok Bakker aan de Universiteit Utrecht. Hij schreef diverse boeken over dit thema, waaronder *Handboek Ouders in de school*.

E-mail: p.devries@cps.nl

Telefoon: [06] 21 551 845

Ouderbetrokkenheid 3.0[©]

Een manier van kijken én vier basisvormen om effectief samen te werken met ouders.

www.cps.nl/ouderbetrokkenheid30

Volg ons via Twitter:

[@CPSOnderwijs](https://twitter.com/CPSOnderwijs)

[@OnderwijsOuders](https://twitter.com/OnderwijsOuders)